

Села та міста в минулому і зараз

Села і міста — це поселення. **Поселення** — це забудована територія, на якій постійно проживають люди.

Щойно люди опанували землеробство та скотарство — відразу переставали блукати в пошуках їжі й оселялися на одному місці. Зазвичай поселення виникали на пагорбах, у долинах річок, біля озер — там, де було достатньо землі для обробітку й пасовищ для худоби. Люди навчилися будувати землянки, напівземлянки, наземні житла.

Частина поселень мала не тільки природний захист: річки, яри, болота, а й рукотворні оборонні укріплення: земляні вали, рови, дерев'яні частоколи. Такі поселення називалися **городищами** — від слів «городити», «огороджувати».

У такому укріпленні ховалися від ворогів і мешканці городища, і жителі навколишніх відкритих поселень. Часто на наших землях уздовж кордону, на перетині торгівельних шляхів чи в якомусь особливо важливому місці спеціально будували фортеці — «гради».

Багато городищ і градів було назавжди зруйновано. Та чимало з них, зокрема Київ, Чернігів, Вишгород, Галич — поступово перетворилися на міста. На час утворення Русі-України наші пращури жили у селах — незахищених поселеннях — або в укріплених містах.

Історія містобудування на українських землях починається ще за 1000 років до появи Русі-України. У час, коли на узбережжі Чорного моря постали старогрецькі міста-колонії: Ольвія, Тіра, Херсонес, Пантікапей...

Міста були осередками влади, ремесла, торгівлі, освіти. Після прийняття християнства — місцями будівництва великих церков та монастирів. Із плином століть міста перетворилися на промислові, наукові, культурні центри. Населення міст завжди було строкатим, багатомовним і різнокультурним.

Сьогодні будь-яке сільське поселення ми називаємо селом. Раніше було не так. Сільські поселення часто називали виселками, слободами, хуторами, кутками, зимівниками. Щоб називатися селом, сільське поселення повинно було мати церкву.

Час минає. Українське село змінюється. Поступово зникають розбіжності між міським і сільським способами життя. Та воно назавжди зостанеться нашим оберегом, джерелом історичної пам'яті українського народу, своєрідним символом різноманіття і єдності України, її мудрості, стійкості, працелюбства й заповзятливості.

Практичні завдання

Завдання 1.

Використовуючи відомі вам геометричні фігури, намалюйте («складіть») будинок за зразком.

А)

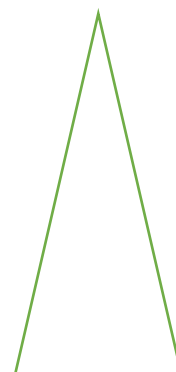
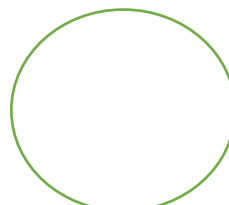
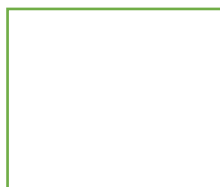
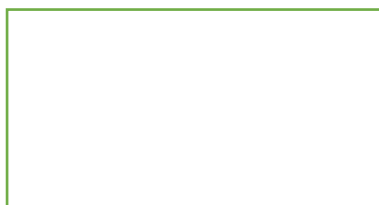
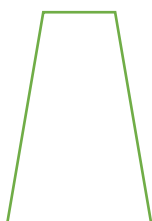
Б)

Вам знадобляться:

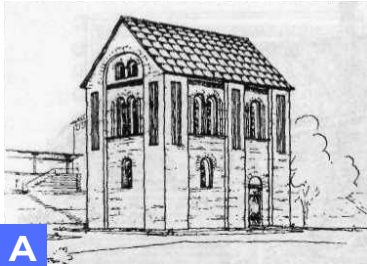
- аркуш паперу А-4,
- олівець,
- гумка,
- кольорові олівці або фарби.

Підказка:

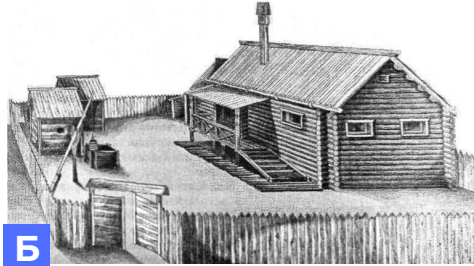
Завдання 2.

Хто де жив? Знайдіть пари.

А

Терем на Чернігівському дитинці.

Б

Садиба київського Подолу.

В

Житло початку I тис. н. е.

1

Давньоруський князь зі своїми боярами.
(Портрет-реконструкція З. Васіної /
Фото з сайту History-Poltava.org.ua)

2

Селянин та селянка.
(Портрет-реконструкція О. Рігельмана).

3

Гончар за роботою.

Завдання 3.

Роздивіться ілюстрацію:

Джерело: wikipedia

Золоті ворота, м. Київ.

Продовжте речення:

Золоті ворота були частиною _____ споруд _____
К _____.

Завдання 4.

Уважно прочитайте уривок:

«(...) Міська давньоруська вулиця з двох сторін була захищена парканами з ворітьми. На торгових місцях розміщувалися ряди крамниць та майстерень, що виходили на під'їзні шляхи і торгові площі. Основні вулиці сходилися біля в'їзних воріт, а також у районі торгової площі або церковного майдану. Вулиці та площі нерідко замощувалися дерев'яними колодами або плетеними гатями».

(Археологія України: Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Л. Залізняк, О. П. Моця, В. М. Зубар та ін.; за ред. Л. Л. Залізняка. Київ: Либідь, 2005. 504 с.)

<https://arheologija.ru/arheologiya-ukrayini-kurs-lektsiy/>

Спробуйте описати (4–5 речень) центральну вулицю свого населеного пункту.

Завдання 5.

Уважно роздивіться світліну:

З'ясуйте, що означає цей символ в українській традиції будівництва житла.

Занотуйте відповідь _____

Порадьтеся з дорослими, розпитайте їх, які ще цікаві традиції, народні прикмети вони знають про будівництво житла. Занотуйте їх.

1. _____
2. _____
3. _____

Завдання 6.

Розфарбуйте будинок:

Домалюйте необхідні деталі, щоб цей будинок перетворився на **садибу**.

Зверніть увагу на підказку

«(...) Біля будинку будувалися також різноманітні господарські споруди, об'єднані в єдиний житлово-господарський комплекс — садибу. Навколо неї зводилася дерев'яна огорожа».

<https://arheologija.ru/period-feodalnoyi-rozdroblenosti/> (19.04.2021)

Рекомендовані джерела

1. Хліб насущний, або повсякденне життя за часів Київської Русі. URL: <https://goo-gl.su/zM77V08G> (18.04.2021).
2. Українське село та місто у 18–19 столітті. URL: <https://narodna-osvita.com.ua/781-ukrayinske-selo-ta-msto-u-18-19-stoltt.html> (18.04.2021).